

ข้อโต้แย้งเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ภควัทคีตา

An Argument Concepts of Saṃsāra and The Karma's Law in Bhagavadgita

¹วนิชยา ปรีอปรัก ²มานพ นักการเรียน

¹Wanichaya Prueprak ²Manop Nakkanrian

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²Mahamakut Buddhist University Sirindhorn College

¹Corresponding Author, Email: wanichayapr@gmail.com

Received April 10, 2024; Revised June 28, 2024; Accepted: June 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “แนวคิดเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในภควัทคีตา” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อโต้แย้งเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ภควัทคีตา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า สังสารวัฏในคัมภีร์ภควัทคีตาเป็นสถานที่เชื่อมโยงระหว่างอัตตากับพรหมันจะผสมผสานกันผ่านการกระทำ การกระทำของมนุษย์ในสังสารวัฏได้นั้นจึงสามารถจำแนกได้ 2 แบบคือตนเองเป็นผู้กระทำจะต้องรับผลของการกระทำนั้น แต่หากมองว่าตนเองไม่ใช่ผู้กระทำ ก็จะเป็นหน้าที่ของพระเป็นเจ้าเป็นกำหนด มนุษย์จึงมีอิสระจากการกระทำในแง่ที่พระเป็นเจ้าเป็นผู้กำหนด แต่การกระทำใดที่ทำด้วยความรู้สึกหรือความต้องการ มนุษย์จะต้องรับผลจากการกระทำนั้น แต่หากมนุษย์กระทำตามคำสั่งศักดิ์สิทธิ์จากพระเป็นเจ้า ก็จะไม่ผลต่อผู้กระทำ แต่เป็นพระเป็นเจ้าจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลนั้นแทน

คำสำคัญ: สังสารวัฏ; กฎแห่งกรรม; ภควัทคีตา

Abstract

The research entitled ‘An Argument Concepts of Saṃsāra and The Karma's Law in Bhagavad-gita’ has objective to critically analyze the debates on the concept of Saṃsāra and The Karma's Law in Bhagavad-Gita. This research employed the documentary research methodology. This research employed the documentary research methodology. it was found that Saṃsāra in the Bhagavad Gita is the place where the Self and God are united through doing. Human doing in Saṃsāra can be classified into two types: Self is the one who does something and must receive the results of that doing. If you don't do by yourself, you will do it by God. You are free

will from doing because God has ordained. In the event that you do something by feelings or desires, you must suffer the consequences of that action. As the result, you who do duty from God, will not receive the fruit because God is responsible for that.

Keywords: Saṃsāra; The Karma's Law; Bhagavadgita

บทนำ

ในปรัชญาฮินดูมีการกล่าวถึงหลักการเวียนว่ายตายเกิดที่เรียกว่า สังสารวัฏ และการหลุดพ้นจากการสังสารวัฏหรือถูกแยกออกจากสังสารวัฏที่เรียกว่า โมกษะ ลักษณะที่อธิบายสังสารวัฏและการหลุดพ้นนั้นมาจากการเข้าใจเรื่องอาตมันและพรหมนั้นว่าบางครั้งได้ถูกแยกออกไปไม่ได้เกี่ยวข้องกันในเรื่องของการกระทำ แต่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่เป็นแรงผลักดันก่อให้เกิดการกระทำกรรมนั้น จึงทำให้เกิดคำอธิบายที่คังกรจารย์อธิบายถึงการปฏิบัติตามหลักโยคะที่จะช่วยทำให้เกิดความรู้ที่เรียกว่า ชญาณโยคะ ต้องอาศัยความรู้เป็นสำคัญคือวิธีสู่แนวทางปฏิบัติบำเพ็ญโยคะโดยอาศัยหลักการทางศาสนา เพื่อหลีกเลี่ยงจากสังคมที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย จึงสามารถจะจัดอำนาจกรรมให้หมดไปคือการ สิ้นสุดจากสังสารวัฏ อย่างสิ้นเชิง

รามานูชมองว่าการหลุดพ้นจากสังสารวัฏนั้นเน้นไปที่การกระทำด้วยทั้งความภักดี อันก่อเกิดกรรมโยคะนั้นมุ่งถึงพระเจ้าผู้สูงสุดผ่านพิธีกรรมทางศาสนาอันหมายถึงการบรรลุถึงความเจริญทางโลกแห่งวัตถุท่ามกลางความวุ่นวาย คือ การทำอย่างไร จะรู้แจ้งในโลกนี้และโลกหน้า มีความสุขกับวรรณะและพิธีกรรมทางศาสนาที่ทำให้ผู้ศรัทธาต่อศาสนาบูชาพระเจ้าผ่านการฝึกปฏิบัติจิตตนเองด้วยการน้อมจิต ถึงพระองค์อันทำให้เกิดผลตามมาซึ่งวิธีดังนี้เป็นวิธีอ้อม แต่การสร้างความรู้ให้จิตใจ เชื่อมโยง ต่อพระเจ้า วิธีนี้เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ที่มาจากพระองค์โดยตรง (Sri Sankaracharya, 1901) การอธิบายถึงชญาณโยคะผ่านความรู้ถึงอาตมันอันเป็นอมตะคือวิญญูญะบริสุทธิ์ นั้นไม่เกี่ยวข้องกับความสุขและความเจ็บปวด ฉะนั้นตราบใดที่ยังไม่มีปัญญาที่เหนือกว่าจิตใจอันเป็นทางโลกนั้นมาจากกรรมโยคะที่ทำให้เกิดลักษณะของกลุ่มนักบวชที่เชื่อว่า 1) มีความพึงพอใจในอาตมัน 2) มีความสงบไม่วิตในความสุขและทุกข์ 3) การไม่มีทั้งความรักและเกลียดชัง 4) การไม่ยึดติดต่อสิ่งภายนอก ไม่มีสิ่งใดทำให้หวั่นไหวได้ 5) มีความซื่อสัตย์ต่อพระเจ้า โดยถือว่าความคิดนั้นเป็นบ่อเกิด ของความสุขและความทุกข์ และการควบคุมประสาทสัมผัสนำไปสู่ความสงบและความสุข การควบคุมสัมผัสจะช่วยให้ความรู้มั่นคง 6) การทำงานทุกอย่างด้วยการยึดหลักสากล นั้นไม่ได้มุ่งไปที่การเป็นนักบวชเท่านั้น 7) การกำจัดความอยากและความเป็นตัวตน โดยความรู้เท่านั้นจะนำไปสู่ความสุขอย่างแท้จริง (Sri Sankaracharya, 1901)

การเข้าใจว่าอาตมันเป็นเรื่องตัวตนที่ถูกมองผ่านพิธีกรรมทางศาสนาจึงเป็นวิธีการเข้าใจแบบดั้งเดิม แต่การอธิบายโยคะผ่านคัมภีร์ภควัทคีตาเป็นการพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่มีคุณค่าที่เป็นสากลยิ่งขึ้น อาศัยแรงผลักดันด้วยปัญญาของพระเจ้าแบบชญาณโยคะ แต่ในรายละเอียดดูเหมือนว่าชญาณโยคะนั้นจะหมายถึงการรวมกันของอาตมันและไม่แบ่งแยกว่าเป็นใคร การกล่าวแนวคิดรามานูช ถึงการทำหน้าที่นั้นเป็นวงวนความรู้อันเป็นเรื่องส่วนตัวมุ่งไปที่ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่โลกมากกว่าว่า “เราคือทุกคน และทุกคนคือเรา” เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติอันมา

จากอิทธิพลความทุกข์และมายาที่ทำให้อรชุนท้อแท้ในการรบ แต่ในสนามรบนั้นอรชุนจำเป็นต้องทำหน้าที่ของบรรณกษัตริย์ที่จะสมบูรณ์ได้ด้วยการรบและนำชีวิตของผู้อื่นซึ่งมีหน้าที่ต่างกันไปสู่เป้าหมายตามแต่หน้าที่ๆ มี ไม่อย่างนั้นก็จะถูกความทุกข์และมายนำตนเองไปสู่การเวียนว่ายในสังสารวัฏ (Sri Sankaracharya, 1901)

การอธิบายนี้ได้เชื่อมโยงมาจากการพยายามเข้าใจวิธีการปฏิบัติตนตามแบบโยคะในคัมภีร์ภควัทคีตานั้นว่าควรจะเป็นอย่างไรถึงกำหนดว่าสังสารวัฏนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่หากไม่พิจารณาถึงการกระทำความผิดในสังสารวัฏ แต่มุ่งไปที่ความรู้แทน และหากความรู้ในบริบทนี้และเข้าถึงความจริงได้แล้ว การกระทำก็ไม่จำเป็นต้องใส่ใจหรือกล่าวคือการเป็นนักรบขกับการเป็นฆราวาสที่ต้องทำหน้าที่ต่างกัน การเป็นนักรบขจึงจะเป็นการสร้างความรู้ได้ชัดเจนกว่าฆราวาสจะเป็นการทำให้นักรบขสูงกว่า เพราะทำกรรมได้น้อยกว่า แต่จากการศึกษาคัมภีร์ภควัทคีตาคงจะเสนอวิธีการตีความที่แตกต่างจากนั้น จึงเป็นที่มาของบทความวิจัยนี้ที่ต้องการนำเสนอให้เห็นลักษณะการเข้าใจสังสารวัฏควรจะเป็นไปอย่างไรที่หลุดพ้นจากการไม่ทำอะไร หรือต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดการหลุดพ้นกันแน่ ผ่านการอธิบายของคณาจารย์และรามาณะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาข้อโต้แย้งเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ภควัทคีตา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำราภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรม และหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ภควัทคีตา
2. แยกแยะประเด็นเพื่อศึกษาวิเคราะห์และตรวจสอบเหตุผลที่ใช้อธิบาย
3. วิพากษ์เหตุผลนั้นและนำไปประเมินน้ำหนัก จากนั้นนำไปเขียนบทสรุปพร้อมเสนอแนวคิดของผู้วิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตอบปัญหาที่ต้องการทราบ

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ว่าข้อโต้แย้งเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ภควัทคีตา ได้พบว่า การเข้าใจว่าสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมถือเป็นหลักการพื้นฐานในการเข้าใจโยคะอันเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติอันนำไปสู่การหลุดพ้น การเข้าใจโยคะตามรูปแบบดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ภควัทคีตาในฐานะที่สังสารวัฏเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกลำเสนอถึงอาตมมันนั้นไม่บริสุทธิ์ ดังข้อความว่า “ผู้ใดภักดีในเรา เราช่วยช่วยผู้นั้นขึ้นจากห้วงทะเลแห่งการเวียนว่ายตายเกิดได้เสมอ เพราะเหตุนี้แล อรชุน ท่านจงมั่นใจในเราเถิด จงมอบความภักดีของท่านให้แก่เรา แล้วท่านจะข้ามพ้นจากข้ามสังสารวัฏและชีวตาตมมันของท่านก็จักผจญเข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน” (ภฤชณโศทปาณนยาส, 2561) ขณะที่โยคะนั้นจะนำไปสู่ความบริสุทธิ์ได้ ส่วนการปฏิบัติโยคะนั้นก็จะเป็นไปในแง่ของการกระทำ

ที่ต้องรับผลที่ตามมา แต่ในภควัทคีตาถือว่ากรรมนั้นเป็นเรื่องของอัตตาที่ยังยึดติดกับความอยากและยึดเอาผลที่ตามมาจึงผูกพันกับสังสารวัฏ หากเป็นโยคะที่บริสุทธิ์จะทำให้กรรมนั้นบริสุทธิ์และผลก็บริสุทธิ์คือไม่อิงกับผลกรรมที่อดีตสร้างขึ้นแต่อย่างใด ในงานวิจัยนี้ได้ตีความว่าโยคะนั้นเกี่ยวข้องกับสังสารวัฏและกฎแห่งกรรม ดังนี้

1. สังสารวัฏในภควัทคีตา การเวียนว่ายตายเกิดหรือสังสารวัฏนั้นเป็นการโยงเข้ากับหลักการปฏิบัติทางด้านศรัทธาอันเป็นส่วนสำคัญของภักติโยคะ อันมีคำกล่าวว่า “เมื่อท่านจะทำ จะกิน จะประกอบบุญกรรม จะให้ทาน หรือจะบำเพ็ญเพียร ขอจงอุทิศการกระทำทั้งหมดนั้นมาที่เรา หากทำได้เช่นนั้น ท่านจะหลุดพ้นจากบุญและบาป อันจะให้ผลเป็นการเวียนว่ายในสังสารวัฏต่อไป” (กฤษณโศปายนवास, 2561) มีคำแปลข้อความนี้อีกว่า “พวกที่ไม่ศรัทธาในการอุทิศตนเสียสละรับใช้นี้ ไม่สามารถบรรลุถึงข้า ดังนั้นเขาเหล่านั้นจะกลับมาอยู่บนหนแห่งการเกิดและการตายในโลกวัฏฏะนี้อีก” (เอ.ซี.บัคคีเวตันธะ สวามี พระบูรพาดะ, 1971) ในการเข้าใจว่าสังสารวัฏกับโลกแห่งวัตถุนั้นถือว่าเป็นความหมายเดียวกันจะว่าไปแล้วการเกิดในโลกแห่งวัตถุนั้นถือเป็นการเจือปนในหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นว่าผู้มาเกิดนั้นเสื่อมศรัทธา หรือไม่ศรัทธาจนไม่สามารถจะประสบผลสำเร็จกับวิธีการอุทิศตนรับใช้พระเจ้าได้อย่างแท้จริง การเข้าใจว่าโลกแห่งวัตถุมาจากการไม่ศรัทธาและโลกแห่งพระเจ้าเป็นเรื่องของศรัทธาจึงสะท้อนให้เห็นผ่านคำอธิบายอีกว่า “ผู้ใดเชื่อมั่นในคำสอนของพระเจ้า รับเอาคำสอนนี้ไปปฏิบัติด้วยใจบริสุทธิ์ ผู้นั้นย่อมพ้นจากการเวียนว่ายในห้วงแห่งกรรม” (กฤษณโศปายนवास, 2561)

การตอบสนองต่อความบริสุทธิ์อันเป็นการมองไปที่การปฏิบัติที่ถูกมองว่าควรยกเลิกการปฏิบัติอื่นๆ ทั้งหมด และรับเอาวิธีการรับใช้ต่อพระเจ้ามาปฏิบัตินี้คือความศรัทธา การพิจารณาถึงบทบาทของสังสารวัฏจึงเป็นวิธีการตรวจสอบความเชื่อที่มีต่อพระเจ้า และขณะเดียวกันก็เป็นวิธีการเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะของอาตมันที่มีการเปลี่ยนแปลงวัตถุคือร่างกายอยู่ตลอดเวลา ดังข้อความว่า “ไม่ว่าเรา ท่าน หรือราชบุตรการพเหล่านั้น ทั้งหมดไม่มีใครเกิดและไม่มีใครตาย อาตมันที่สิงอยู่ในร่างของเราต่างหากที่ล่องลอยผ่านร่างเด็ก ร่างหนุ่มสาว และร่างชราของเราไป อาตมันนี้ย่อมจะเข้าสู่อาศัยร่างใหม่เรื่อยไป เมื่อร่างเก่าชำรุดจนใช้งานไม่ได้ ผู้มีปัญญาย่อมไม่แคลงในเรื่องนี้” (กฤษณโศปายนवास, 2561) ในข้อนี้เป็นการอ้างถึงลักษณะความหลากหลายของร่างที่แตกต่างกันแต่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเป็นหนึ่งเดียวของสิ่งสากล ซึ่งจะพบความแตกต่างที่ปรากฏในร่างกายของคนที่แตกต่างกันทั้งกษณะ อรชุน และเหล่าพี่น้องการพที่แม้จะมีวิญญาณแตกต่างกัน แต่ก็รวมอยู่ในความเป็นอันเดียวกัน การอ้างนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเป็นอมตะของจิตวิญญาณเดียวกัน แต่เกี่ยวข้องกับกรรมก่อนและหลังของอัตตาที่เป็นตัวประสบการณ์เท่านั้น

ความหลากหลายของอัตตาจึงเป็นข้อเท็จจริงทางประสบการณ์ แต่ละอัตตาจึงสะท้อนให้เห็นความเจริญขึ้นจากไม่มีประสบการณ์ในตอนแรกจนทำให้มีประสบการณ์เต็มพร้อมเป็นอันเดียวกับความจริง คือจากไม่จริง (อัสต) เป็นจริง (สต) ปรัชญาสาขายะตั้งสมมติฐานไว้ถึงความหลากหลายของวิญญาณ ก็คือจิตยอรวมกันเป็นหนึ่งเดียว เป็นการทำให้เราเข้าไปอยู่หรือเคลื่อนเข้าไปหรือสร้างความจริงภายในเรา ซึ่งพรหมันก็เป็นพื้นฐานของสิ่งทั้งปวง ไม่ใช่สิ่งทั้งปวงมีขึ้นเอง พรหมันไม่ได้มีอยู่ในเวลา แต่เวลามีอยู่ในพรหมัน คือ อัตตาไม่ใช่ทั้งสิ่งที่เริ่มและจุดสิ้นสุด วิญญาณก็เหมือนพรหมันเป็นเหตุและผลในตัวเอง จึงกล่าวได้ว่า “เราเป็นพรหมัน” เพราะสิ่งที่ถูกสร้างทุกอย่างต่างมีสิ่งหนึ่งที่เป็น

พรหมนั้นอยู่ด้วย ก่อนที่จะมีทุกสิ่งจึงต้องมีผู้สร้างอยู่ก่อนและสิ่งที่สร้างนั้นก็จะมีพระเจ้าในนั้นด้วย ทำให้พระเจ้าที่เป็นเฉพาะพระเจ้าในฐานะผู้สร้างเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ กล่าวคือพระองค์มีอยู่ทางประสบการณ์ ดังข้อที่ว่า พระเจ้าเป็นสิ่งที่สามารถลงมาจุติในครรภ์ แม้ไม่เกิดจากครรภ์ก็มีทางเกิดอีกเป็นอันมาก จึงเป็นความจริงที่ว่าพระเจ้าเป็นการเปลี่ยนผ่านหรือการอวตารเท่านั้น เช่นเดียวกับพระคริสต์จะต้องทนทุกข์ทรมานจนกว่าจะถึงวันสิ้นสุดของโลก (S.Radhakrishnan, 2014)

สังสารวัฏในแง่นี้จึงเป็นวิธีการที่เชื่อมโยงกันระหว่างวิญญาณแบบอัตตาของมนุษย์กับวิญญาณของพระเป็นเจ้าที่เชื่อมโยงหากันในแง่ของประสบการณ์ที่จะช่วยยกระดับอัตตาหรือควบคุมอัตตาให้บริสุทธิ์และนำไปสู่สถานะที่เป็นพรหมมากยิ่งขึ้น แต่การจะต้องเวียนว่ายตายเกิดในลักษณะนี้จะพบว่าเป็นการสร้างบริสุทธิ์ให้กับอัตตาของบุคคลนั้นตามลำดับ ดังข้อความว่า

“กฤษณะตรัสว่า เราจักกล่าวเข้าถึงความรู้แจ้ง อันประเสริฐกว่าความรู้แจ้งทั้งปวงแก่ท่านอีกครั้ง ความรู้แจ้งอันนี้เองที่ส่งผลให้บรรดาเหล่ามนุษย์ที่ลุ่มถึงความประจักษ์แจ้ง ข้ามพ้นจากห้องสังสารวัฏเข้าสู่บรมสถานดิชฌันตริ ผู้ได้รู้แจ้งชยอนอันประเสริฐที่เราจะกล่าวต่อไปนี้ ผู้ที่นั้นย่อมกลายเป็นหนึ่งเดียวกับเรา เขาจะไม่เกิดอีกเมื่อมีการสร้างโลกและจักรวาลขึ้นใหม่ในต้นกาลป์ และจะไม่พินาศเมื่อมีการล้างโลกและจักรวาลให้ประลัยในคราวจะสิ้นกาลป์ มหาพรหมคือต้นกำเนิดของโลกและจักรวาล อนึ่งมหาพรหมนั้นที่แท้ก็คือครุภสถานที่เราได้หยอดเมล็ดพันธุ์ลงไว้ สำหรับให้เป็นแดนกำเนิดของสรรพสิ่ง สรรพสัตว์ที่ถือกำเนิดในครรภ์ทั้งปวงล้วนแล้วแต่มีมหาพรหมเป็นครรภ์รองรับ โดยที่เราเป็นบิดาผู้ประทานเชื้อพันธุ์เข้าสู่ผสม” (กฤษณโศปายนพาวาส, 2561)

ประเด็นดังกล่าวนี้จึงเป็นวิธีการที่เราจะได้ผสมกันเข้าระหว่างสิ่งที่ป็นอัตตากับสิ่งที่รองรับอัตตา ทั้งสองนี้ต่างประสงค์จะทำให้อาดมันมีความบริสุทธิ์ขึ้น เนื่องจากวิญญาณคืออาดมันป็นวิญญาณบริสุทธิ์ที่เที่ยงแท้ โดยวิญญาณเป็นส่วนประกอบด้วยร่างกายที่เปรียบเสมือนวัตถุปราศจากชีวิตและป็นส่วนหนึ่งของพรหมัน เห็นได้ว่า ถ้าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างพรหมันกับอาดมัน ไม่อาจจะบรรลุโมกษะหรือหลุดพ้นได้ หลักคำสอนในภควัทคีตา กล่าวไว้ว่า หากว่าผู้ใดทำสิ่งโดยยอมได้สิ่งนั้น เช่น การบำเพ็ญจิตด้วยความภักดี ย่อมได้รับความเมตตา พระมหากรุณาจากพระเจ้า นำไปสู่พระเจ้า หรือสิ่งอื่นๆ อีกต่อไปขึ้นอยู่กับผลการกระทำทั้งสิ้น เช่น มีการเกิดใหม่สังสารวัฏไม่จบสิ้นขึ้นอยู่กับผลของกรรม โดยกรรมจะหมดสิ้นได้ ก็ต่อเมื่อเข้าแนวทางแห่งโยคีคือทางแห่งความรู้แจ้งในตัวตน ในแง่ แนวคิดการเกิดใหม่ที่เชื่อมโยงกับกรรม มีผลต่อโลกหน้าและโลกหน้าว่ามีอยู่จริง ทำอย่างไรอาดมันจะพ้นจากทุกข์ได้

ดังนั้น การเข้าสู่แนวทางปฏิบัติโยคะเพื่อให้จิตนั้นบริสุทธิ์ การบรรลุโมกษะเมื่ออาดมันรู้แจ้งแก่ตน ด้วยเห็นจริงในสถานะที่แท้จริงของพรหมัน สามารถขจัดทำให้ติดข้องทำให้เห็นแตกต่างระหว่างพรหมันกับอาดมัน ประจักษ์แจ้งความเป็นเอกภาพอาดมันกับพรหมัน เมื่อบรรลุโมกษะจากการสังสารวัฏ ย่อมดำรงด้วยความสุขที่เป็นนิรันดร์ (สุนทร ฤ รังษี, 2521) สังสารวัฏจึงเป็นวิธีการอธิบายถึงลักษณะศรัทธากับพื้นที่ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาดมันกับพรหมันที่โยงไปหากันอย่างมีประสิทธิภาพ

หากพิจารณาในเชิงกายภาพ จะพบว่าสังสารวัฏเป็นการอธิบายเชิงพื้นที่จึงเป็นวิธีการอ้างอิงถึงสถานที่ในโลกมนุษย์นี้ที่เกี่ยวข้อกับลักษณะการปฏิบัติตนของบุคคลนั้น ดังข้อความว่า

“ในสังสารวัฏนี้ มันผู้ใดหลงมัวเมาในอำนาจ เกิดมาเพื่อกอบโกยความสุขใส่ตน โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของเพื่อนร่วมโลก คุณแคลนเราซึ่งเป็นภาวะสูงสุดที่สถิตอยู่ในสรรพสิ่ง รวมทั้งตัวมันเองด้วย มันผู้นั้นจะถูกเราเหวี่ยงลงไปสู่สุรกาณีให้เสวยผลกรรมอันเจ็บแสบ ชั่วกับชั่วกัลป์ อรชุนใครก็ตามที่หลงผิดดังที่เรากล่าวมา ผู้นั้นย่อมเวียนว่ายอยู่ในสุรกาณีดิ้นแล้วดิ้นอีก ไม่มีโอกาสได้เข้าถึงเรา มีแต่จะตกต่ำลงเรื่อยไป อรชุน ประตูนรกนั้นมีอยู่สามประการคือ กามะ อันได้แก่ความกระหายอยากในทางที่ผิดหนึ่ง โกรธ อันได้แก่ความซึ่งเคียดเมื่อไม่ได้สิ่งที่ตนกระหายอยากนั้นหนึ่ง และโลภะอันได้แก่ความเพียรพยายามเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนยังไม่ได้นั้น อีกหนึ่ง ประตูทั้งสามนี้ผู้มีปัญญาพึงละเสีย” (กฤษณโศปายนवास, 2561)

การระบุถึงพื้นที่ทางการปฏิบัติที่บุคคลยังเกี่ยวข้องกับตัวตน หรือความต้องการอยู่เป็นการพิจารณาภายใต้ของความทุกข์ ในแง่นี้จะพบว่าบุคคลที่มีความสุขจึงเป็นอยู่เหนือร่างกายที่นำไปสู่ความทุกข์หรือการปฏิบัติตน แต่หากปฏิบัติตามหลักการที่จะไปสู่ความสุข จึงมีกระบวนการที่จะต้องเข้าใจสิ่งที่อยู่ในสังสารวัฏ ดังข้อความว่า “ทิพยสถานนั้น ดวงตะวัน ดวงเดือน ตลอดจนประกายเพลิงอื่นๆ มีอาจส่องไปถึง ที่แห่งนั้นคือบรมสถานตีสถานของเรา เป็นสถานที่ที่ใครได้ไปแล้วจะไม่มีวันกลับมาเวียนว่ายในห้วงแห่งสังสารวัฏอีก” (กฤษณโศปายนवास, 2561) สถานที่ดังกล่าวนี้เป็นวิธีบอกถึงสถานที่ไม่โยงใยกับสิ่งใดในโลกนี้ เพราะสิ่งใดที่ยังโยงใยอยู่กับโลก สิ่งนั้นก็ยังอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่โลกหรือพระเจ้ากำหนดไว้ แต่หากสิ่งใดอยู่เหนือกฎเกณฑ์จึงจะอยู่เหนือความทุกข์อย่างเต็มที่มนุษย์ได้รับกันอยู่

การนำเสนอระหว่างความทุกข์ในสังสารวัฏกับความสุขที่อยู่เหนือสังสารวัฏจึงมาจากการเข้าใจถึงโมกษะ คือสภาวะของจิตหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ย่อมรู้แจ้งแก่ตน อยู่เหนือประสาทสัมผัส เหตุผลและประสบการณ์ กล่าวได้ว่า โมกษะมีอาจบรรยายถึงคุณลักษณะได้ เท่ากับไปจำกัดความมีอยู่ เพราะว่ามีสภาวะว่างเปล่า ดังนั้น อาตมฉัน มีความสัมพันธ์กับพรหมัน เกิดจากการบำเพ็ญตนให้จิตวิญญานบริสุทธิ์ ทำให้อาตมฉันหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ไม่ไปเกิดใหม่ อีกต่อไป กล่าวได้ว่า พรหมัน เป็นสิ่งที่มิอยู่จริงหรือไม่ พรหมันเป็นสิ่งที่จริงแท้หรือ เมื่อบรรลุโมกษะแล้วจะไปรวมเป็นหนึ่งเดียว ตามที่คังกราจารย์กล่าวไว้จริงหรือไม่ และรามานุชกล่าวว่า เมื่อบรรลุโลกะแล้วไม่ไปรวมกับพรหมัน เช่นเดียวกับคังกราจารย์แต่ละไปเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพรหมัน เห็นได้ว่า ในมุมมองของรามานุชนั้นกล่าวไว้ว่า การบรรลุโมกษะเป็นไปได้มีลักษณะเดียวเท่านั้น คือชีวิตที่ต้องละจากโลกนี้ไปแล้วเท่านั้น ส่วนคังกราจารย์การบรรลุโมกษะเป็นไปได้ทั้งสองลักษณะ คือ ท่ามกลางที่มีชีวิตอยู่ แต่ต้องทำหน้าที่ด้วยจิตว่าง ซึ่งทุกการกระทำล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนทั้งสิ้น และหลังจากชีวิตละจากโลกนี้ไปแล้ว เรียกว่าวิเทหภูมิ แนวการปฏิบัติโยคะ มีส่วนช่วยให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตต้องอาศัยความรู้โดยตรง การบรรลุโมกษะคือเป้าหมายสูงสุด และการทำหน้าที่เพื่อช่วยให้บรรลุความจงรักภักดี อันเกิดความเชื่อ ความศรัทธา ในการประกอบพิธีกรรมเป็นความรู้ทางอ้อม ไม่อาจบรรลุโมกษะได้ การบรรลุโมกษะ เป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเป็นอิสระจากทุกข์อย่างสิ้นเชิง ดังนั้นการหลุดพ้นเป็นหนทางเดียวที่ทำให้อาตมฉันเป็นอิสระจากอวิชชาหรือมายา (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2545)

อีกแง่หนึ่ง การเสนอสังสารวัฏในฐานะสถานที่แยกกันระหว่างอาตมฉันกับอิตตาจึงสะท้อนให้เห็นรูปแบบของพื้นที่แตกต่างจากสถานที่ทั่วไปในโลก ดังข้อความว่า “ทิพยสถานนั้น ดวงตะวัน ดวง

เดือน ตลอดจนประกายเพลิงอื่นๆ มีอาจส่องไปถึง ที่แห่งนั้นคือบรมสถานติสถานของเรา เป็นสถานที่ที่ใครได้ไปแล้วจะไม่มีวันกลับมาเวียนว่ายในห้วงแห่งสังสารวัฏอีก” (กฤษณโศภิตายาสน, 2561) และการชี้ให้เห็นว่าการหลุดพ้นในโลกนี้ก็เป็นสิ่งที่ถูกนำเสนอในภคัทศิตาเช่นกัน โดยวิธีการนี้จึงเป็นวิธีการโยงให้เห็นว่าสังสารวัฏกับความหลุดพ้นนั้นเป็นสิ่งเดียวกัน วิธีการดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่สังกรจารย์เสนอให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมันได้นั้นเป็นการกระทำที่เหมาะสมกับเป้าหมายทางศาสนาเป็นการแยกลักษณะการปฏิบัติตนออกอย่างชัดเจนระหว่างพิธีกรรมทางศาสนา กับพิธีกรรมทางโลก แต่ในแง่นี้รามานุชมองว่าเป็นอันเดียวกัน คือไม่แยกออกจากกันระหว่างศาสนากับสังคม การกระทำทางสังคมก็เป็นการกระทำทางศาสนา เท่ากับว่าศาสนาไม่ใช่เป็นเรื่องของเวทมนต์ แต่เป็นเรื่องความรู้และความศรัทธา (ภักติ) ที่จะยืนยันความจริงดังกล่าวได้ (J.A.B. Van Buitenen, 1968)

2. กฎแห่งกรรมในภคัทศิตา กฎแห่งกรรม คือ ผลของการกระทำ เป็นกฎแห่งธรรมชาติหรือกฎของเหตุผล กล่าวได้ว่าทุกสิ่งเป็นไปด้วยอำนาจของเหตุและผล อันเป็นบ่อเกิดของปฐมเหตุคือการควบคุม การเกิด การตายและการเกิดใหม่ของสิ่งมีชีวิต ล้วนได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระเวทและกฎแห่งศีลธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสิน แยกความดีและความชั่วออกจากกัน คือกระทำของสิ่งมีชีวิตหรือแสดงออกพฤติกรรมมนุษย์ ในการทำหน้าที่ ด้วยจิตบริสุทธิ์ ส่งผลต่อการเกิดใหม่ ชาตินี้ปัจจุบันและชาติหน้า เปรียบเสมือน เมล็ดข้าวเปลือกเปลี่ยนแปลงสถานะ เจริญงอกงามขึ้นมาใหม่ได้ เช่นเดียวกับมนุษย์ที่แรกเริ่มเป็นเด็ก แล้วเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะ ของร่างกาย ล้วนอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม มีผลต่อการเกิดใหม่ มีความสัมพันธ์กับอาตมัน หลังจากละจากโลกนี้ไปแล้ว อาตมันจะเคลื่อนย้ายออกจากร่างเก่า เพื่อไปสู่ร่างใหม่ หรือวิญญาณใหม่ นั้นขึ้นอยู่กับผลของกรรม ดังนั้น กรรมเป็นตัวกำหนด นำไปสู่การเวียนว่ายตายเกิด ในชาติต่อไป ในพุทธทาสภิกขุอุปนิชัต กล่าวถึงอำนาจกรรม ย่อมติดตามไปกับอาตมันตลอดไป จนกว่า จะบรรลุความจริงแท้ ในฉานโทคยอุปนิชัต กล่าวถึงการเกิดใหม่ มีบทบาท การถ่ายทอดลักษณะพันธุกรรม เชื่อมโยงกับกฎแห่งกรรม มีผลต่อการเกิดใหม่ ของอาตมัน มี 2 นัย คือ ทางแห่ง เทวียน เรียกว่า ทางของบิดา เรียกว่า ปตถยาน เป็นทางที่ต้องอาศัยแนวทางปฏิบัติ ผ่านทาง อากาศ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เพื่อนำอาตมันให้เป็นเอกภาพกับพรหมัน อนึ่งอาตมันนั้นย่อมเป็นอิสระสังสารวัฏ ในแง่หนึ่งสังกรจารย์ กล่าวว่า ความรู้ทั่วไป ไม่สามารถหลุดพ้น นอกจากความรู้ที่อาศัยปัญญาเป็นความรู้ที่ถูกต้อง (ทองหล่อ วงษ์ธรรม, 2554) หลักคำสอนในภคัทศิตากล่าวถึง กฎแห่งกรรมสัมพันธ์กับอาตมันเพราะเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ส่วนหลักกรรมในอุปนิชัต เกิดจากผลของกรรมทำให้อาตมันเกิดใหม่ (Rebirth) เชื่อว่าร่างกายได้ละจากโลกนี้ไปแล้ว จิต อาตมัน(วิญญาณ) มีอยู่ในบุคคล โดยกฎแห่งกรรมหรือกฎของการกระทำชี้ให้เห็นถึงอำนาจทำให้มนุษย์เกิดแตกต่างกัน คำว่ากรรมในปรัชญาภคัทศิตา สอนให้คนทำหน้าที่ เพราะมนุษย์ได้ถูกกำหนดให้ทำกรรม ขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยจิตวางจากพันธนาการเพื่อ นำมาซึ่งประโยชน์สุขของสังคม แต่ขัดแย้งกับหลักคำสอนของอุปนิชัตให้หยุดทำหน้าที่ เพื่อปล่อยวางทุกสิ่งที่เป็นพันธนาการ กล่าวถึงกฎแห่งกรรมเกี่ยวข้องกับสังสารวัฏ เป็นปัญหาในการเกิดใหม่ทำให้ติดข้อง ที่เกิดจากอวิชชาคือความไม่รู้ ถึงสภาวะความเป็นไปของธรรมชาติอันแท้จริง เปรียบเสมือนกระเจกเงาที่เป็นภาพสะท้อนถึงพฤติกรรม กล่าวถึงความมีอยู่ของชีวิตกล่าวไว้ในอุปนิชัต เป็นแนวคิดที่สำคัญของตัวตน ต่างยอมรับว่าผลของกรรม มีอิทธิพลต่อการกำเนิด ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบัน

เป็นสาเหตุของกฎแห่งกรรมมีผลต่อการเกิดใหม่ ทำให้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับผลของกรรม กฎแห่งศีลธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินพิจารณาความดีและความชั่วสิ่งไหนที่มากกว่ากันโดยภควัทศิตาเน้นกรรมที่กำหนดหน้าที่ต้องทำโดยมีกฎแห่งธรรมชาติหรือกฎของพระเจ้าที่ควบคุมหรือสนับสนุนอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้น ผู้ปรารถนาการหลุดพ้น ต้องผ่าน 3 ขั้นตอนนี้ คือกฎแห่งกรรม กฎแห่งศีลธรรมและกฎแห่งพระเจ้า เป็นผู้ประทานพรให้บรรลุความจริงสูงสุด อาตมอันเป็นเอกภาพกับพรหมัน ในแง่หนึ่ง แนวทางการปฏิบัติโยคะ คือการฝึกกายและจิตใจให้สัมพันธ์แล้วรวมเป็นหนึ่งหนึ่งให้มุ่งมั่นให้อยู่เหนืออวิชชา เป็นอิสระจากความไม่รู้ เป็นสาเหตุ ของการเวียนว่ายตาย เนื่องจากกฎแห่งกรรมนั้นปราศจากชีวิตจิตใจหรือตัวตน จึงจำเป็นต้องมีพระเจ้า ให้เป็นไปตามธรรมชาติของกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้นผลของกรรมอันเป็นผลของการเกิดใหม่ของอาตมอันล้วนขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรมต่อการเกิดใหม่

กรรมในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกิดจึงเป็นไปตามผลกรรม แต่ผลกรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุแห่งการทำความกรรม ในที่นี้ จะพบว่าต้นเหตุที่ทำให้กระทำความกรรมนั้นปรากฏทั้งในแง่ของโยคะคือเหตุแห่งการกระทำที่บริสุทธิ์ ตามข้อความที่ฤๅษณ์กล่าวว่า “กรรมในแง่ของการเกี่ยวข้องกับโยคะตามข้อความว่า “ขอท่านจงยึดมั่นในโยคะอันได้แก่การทำให้บริสุทธิ์เกิด และสำหรับความยึดติดที่ผิดๆ ในตัวตนก็ขอให้ท่านละเสีย จงวางใจให้เป็นกลางทั้งในความสำเร็จและล้มเหลวของชีวิต ทำได้ดังที่วาม่า ท่านย่อมจะได้ชื่อว่าปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักแห่งโยคะ แท้ที่จริงนั้นโยคะนี้ก็คือการทำให้หน้าเสมอ ไม่เอนเอียงในทุกสภาวะธรรม ไม่ว่าสภาวะธรรมนั้นๆ จะดีหรือเลวก็ตาม...บุคคลผู้ประกอบด้วยปัญญา ย่อมมองเห็นทั้งความดีและเลวล้วนแต่เป็นสิ่งที่พึงสละทิ้งทั้งสิ้น เพราะเหตุนี้จึงมั่นใจในโยคะเกิดอรชุน เพราะโยคะนี้คือหลักยึดสำหรับช่วยให้เราทำความได้โดยไม่ผิดพลาด อนึ่งเล่า ผู้ประกอบด้วยปัญญา สละผลกรรมแล้วย่อมพ้นจากพันธนาการอันได้แก่การเกิด มุ่งหน้าสู่ภูมิอันปราศจากความทุกข์โศกชั่ววินรรด์” (ฤๅษณ์ไวยาสนายาส, 2561)

การกระทำในแบบโยคะจึงเป็นการกระทำที่บริสุทธิ์ ไม่หวังผลต่อการกระทำนั้น เพราะการหวังผลเป็นเรื่องของตัวตนที่จะยึดติดต่อการกระทำนั้นเป็นหลัก แต่ผลไม่ใช่เกิดจากสิ่งที่เราสร้างขึ้นได้และไม่ใช้สิ่งที่ที่เราจะทำแล้วเกิดขึ้นตามวิธีการของเรา เนื่องจากผลกรรมนั้นเป็นเรื่องของพระเจ้าหรือความจริงที่อยู่เหนือตัวตนมนุษย์จะกำหนดจึงเป็นที่มาของคำกล่าวหลากหลายในภควัทศิตาว่า “บุคคลผู้กระทำความกรรมโดยไม่หวังผลตอบแทนจากการกระทำนั้นย่อมบรรลุถึงปรมาตมภาวะอันสูงสุด เพราะการกระทำกรรมโดยไม่ยึดติดในผลแห่งกรรมนี้เอง บรรพชนของเราในอดีตเช่นชนกราชาผู้เป็นพระราชบิดานางสีดาในรามายณะ จึงได้บรรลุถึงความบริสุทธิ์และสมบูรณ์แห่งชีวิต เพื่อเห็นแก่เพื่อนมนุษย์จึงกระทำคุณความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป” (ฤๅษณ์ไวยาสนายาส, 2561)

ขณะเดียวกันกรรมในระบบที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่าผลการกระทำต้องเป็นไปตามเงื่อนไขนั้นอาจถูกเข้าใจได้ผ่านวิธีที่คนมองว่าการกระทำนั้นตนเองเป็นผู้กระทำจึงทำให้มองเห็นว่าการกระทำนั้นมีผู้กระทำอยู่ด้วย และเมื่อมีผู้กระทำก็ต้องมีผู้รับผล แง่นี้เป็นไปตามเงื่อนไขของการอธิบายทางโยคะใน 2 ลักษณะคือ

ก. **ลักษณะที่ตนเองเป็นผู้กระทำ** ในภควัทศิตาใช้คำว่า อยู่เหนือกรรม แต่ไม่อยู่เหนือสังสารวัฏ ตามคำว่า “เมื่อเรากระทำความกรรม กรรมจึงไม่แปดเปื้อนเรา เรากระทำความกรรมโดยไม่ต้องรับผลของการกระทำนั้น ผู้ใดทราบภาวะอันอยู่เหนือกรรมของเรา ผู้นั้นย่อมพ้นจากพันธนาการแห่งกรรม” (ฤๅษณ์ไวยาสนายาส, 2561) การเข้าใจว่ากรรมนั้นเป็นเรื่องอัตโนมัติที่ติดกับการกระทำ การอยู่

เหนือกรรมจึงแสดงให้เห็นภาวะของการไม่ยึดติดกับตัวตนหรือแสดงภาวะของการไร้ตัวตนผ่านการกระทำโดยประสงค์ให้การกระทำนั้นเป็นไปในลักษณะข้ามพ้นจากความยาก และเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมจิตใจตนเอง และสละได้ทุกสิ่งที่เป็นมายาชีวิต การกระทำเช่นนั้นไม่เรียกว่าทำกรรม แต่เป็นผู้อยู่นเหนือกรรม ขณะเดียวกันก็เป็นการระบุเห็นถึงการที่บุคคลที่อยู่เหนือกรรมนั้น ไม่ได้อยู่นเหนือสังสารวัฏที่มาจากการเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงของการเกี่ยวข้องกัหลักการเวียนว่ายตายเกิด จึงเป็นไปได้ที่เราจะอยู่กับพรหมันในฐานะที่ยังเวียนว่ายตายเกิดได้ ลักษณะการอธิบายถึงการอยู่นเหนือตัวตนนี้ เป็นการชี้ไปที่การเข้าใจว่ามีผู้กระทำ แต่ผู้กระทำนั้นไม่จำเป็นต้องรับผลของการกระทำ คือว่าตามจริงแล้วเป็นข้อความที่ย้อนไปหาความหมายของการเข้าใจที่มาจากฐานคิดที่ราชกฤษณ์พิจารณาถึงการทำความของนักบวชที่ว่า “คุณความดีเป็นต้นว่าการประกอบบุญกรรม การให้ทานหรือการบำเพ็ญตบะ มิใช่กรรมที่บุคคลพึงสละทิ้ง เพราะการประกอบบุญพิธี การให้ทาน และการบำเพ็ญตบะนี้ คือคุณธรรมเครื่องชำระใจให้บริสุทธิ์สะอาด บุคคลพึงบำเพ็ญกรรมดีเหล่านี้ให้เจริญยิ่งขึ้นไป โดยที่การกระทำกรรมนั้นเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน” (กฤษณ์ไพโรจน์, 2561) ข้อความนี้เป็นไปในลักษณะที่ยังมองว่าผู้กระทำยังมีอยู่ในแง่ของการปฏิบัติตนด้วยโยคะตามหน้าที่ แต่การตีความโยคะว่าเป็นความดีหรือความบริสุทธิ์ใจนั้นเป็นเรื่องของนักบวชเท่านั้นตามคำอธิบายของคังกรจารย์ ขณะที่รามานุชเห็นว่แม้ใครก็ตามที่ปฏิบัติโยคะด้วยใจบริสุทธิ์ก็เป็นความดีเช่นกัน เพราะการทำงานที่ถูกกล่าวไว้ในฐานะเป็นเครื่องมือของนักบวชผู้ปรารถนาจะมุ่งปฏิบัติตามโยคะ เมื่อบรรลุถึงโยคะแล้ว สันติสุขก็จะกลายเป็นเครื่องมือต่อไป กล่าวคือเมื่อเราต้องการบรรลุถึงความหลุดพ้น หน้าที่ที่เราจะต้องทำเป็นเรื่องของการสร้างจิตวิญญาณที่บริสุทธิ์กับการเสียสละตัวตนภายในจะช่วยให้เราบรรลุถึงการอยู่นเหนือตัวตนขณะที่เราทำ ไม่ใช่เพื่อเข้าถึงจุดหมายอื่นใดนอกจากการเป็นส่วนหนึ่งของพรหมัน การงานที่ทำจึงเป็นการสร้างการควบคุมตัวเอง เมื่อควบคุมตัวเองได้ก็บรรลุถึงความสงบได้ แต่ถ้ายังทำไม่ได้แบบนี้ก็ให้หลีกเลี่ยงทุกการกระทำ ซึ่งการเริ่มต้นที่กล่าวถึงโยคะที่แท้จริงเป็นของผู้ที่สามารถปฏิบัติงานและไม่ใช้ใครก็ตามที่ทำได้ในทันที หากพิจารณาอย่างนี้แม้แต่การพิธีกรรมและบูชาไฟนั้นก็อาจไม่ใช่ทั้งเหตุแห่งกรรมและปัญญาแต่เป็นไปเพื่อให้คนบวชเหล่านั้นพร้อมที่จะได้มาซึ่งปัญญาเท่านั้น (S.Radhakrishnan, 2014) เป็นการย้ำให้เห็นว่า วิธีการอาจมีหลากหลาย แต่เป้าหมายคือการหลุดพ้นหรือปัญญานั้นอาจไม่ใช่ได้มาจากการปฏิบัติอย่างที่นักบวชทำกัน นั่นทำให้โยคะเป็นคำอธิบายที่โยงกับผู้กระทำที่บริสุทธิ์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวตนเป็นหลัก

ข. ลักษณะที่ตนเองเป็นผู้ไม่กระทำ ในการอธิบายว่าตนเองเป็นผู้ไม่กระทำนั้น มาจากการพิจารณาคำว่า กรรมเป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำในภควัทศิตา หมายถึงการกระทำ ที่มุ่งถึงผลประโยชน์ผู้อื่น มิใช่มุ่งประโยชน์ส่วนตนเพราะผู้บรรลุแล้วย่อมหมดหน้าที่ ทำเพื่อตนเอง โดยหน้าที่ต่อไป คือการทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม ส่วนผู้ไม่บรรลุโมกษะให้ทำหน้าที่ เพื่อให้สังคมเจริญก้าวหน้าในชีวิต และประสานการกระทำกับพระเจ้า ด้วยความภักดีเพื่อความรู้แจ้ง โดยกรรมมีบทบาทสำคัญผลักดันให้ไปเกิดใหม่ ขึ้นอยู่ที่ กรรมดีและกรรมชั่ว ยึดหลักจริยธรรมเป็นเกณฑ์ ว่าด้วยกรรมดีย่อมส่งผลให้หลุดพ้น ไม่ต้องไปเกิดใหม่ส่วนกรรมชั่วย่อมส่งผลให้ไปเกิดใหม่อยู่เรื่อยไป โดยกรรมประกอบด้วยคุณธรรม คือการกระทำตามหน้าที่ ด้วยจิตที่บริสุทธิ์ต้องอาศัยความรู้ด้วยปัญญาเพื่อบรรลุโมกษะเรียกว่าโยคี อนึ่งการกระทำหน้าที่ ไม่หวังสิ่งตอบแทนเพื่อตนเอง อันเป็นพันทนาการ

แต่มุ่งไปที่ประโยชน์ แก่เพื่อนร่วมโลก และการกระทำตามหน้าที่เพื่อผู้อื่นนามพระเจ้าด้วยการน้อมถวายแด่พระเจ้าคือการกระทำ ด้วยการเสียสละแรงกายและแรงใจเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกอย่างแท้จริง ในแง่หนึ่ง กรรมทำให้ต้องเวียนว่ายตายเกิด หรือเกิดใหม่ เมื่อใดที่ร่างกายต้องละจากโลกนี้ไปแล้ว โดยอาตมัน จะเคลื่อน ออกจากร่างเก่า เพื่อไปอาศัยในร่างใหม่ คล้ายกับการเปลี่ยนเสื้อผ้าเก่า และเปลี่ยนเสื้อใหม่ในร่างใหม่ จนกว่าจะสู่แนวปฏิบัติ ดังนั้นกรรมมีผลต่อชาติกำหนด เช่นนี้ นัยหนึ่งธรรมชาติ ย่อมก่อให้เกิดทุกสรรพสิ่ง เรียกว่า พระเจ้า เรียกว่า กฎพระเจ้า กฎแห่งธรรมชาติทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมกฎเกณฑ์ ให้เป็นไปตามธรรมชาติอันแท้จริง ดังนั้น กรรม มีผลต่อโลกนี้และโลกหน้า (กิริติ บุญเจือ, 2522) การอธิบายนี้เป็นการปฏิเสธตัวตนในฐานะผู้กระทำ แต่ให้ทุกอย่างเป็นเรื่องของพระเจ้าหรือกฎเกณฑ์ที่อยู่เหนือตนเอง ดังข้อความว่า

“กรรมทั้งปวงมนุษย์ไม่ใช่ผู้กระทำ กรรมทั้งหลายเหล่านั้นถูกขับเคลื่อนด้วยพลังธรรมชาติ คนโง่เขลาไม่เข้าใจความเป็นจริงอันนี้ย่อมหลงผิดว่าตนคือผู้กระทำการ ส่วนผู้ฉลาดย่อมรู้จักแยกแยะกรรมกับพลังแห่งธรรมชาติอันพลังต้นกรรมนั้นว่า ปราภฏการณ์อันเรียกว่ากรรมแท้ก็คือการแสดงตนของพลังธรรมชาติ คนเช่นนั้นย่อมไม่ยึดติดในกรรม คนเขลาไม่เข้าใจพลังธรรมชาติอันอยู่เบื้องหลังกรรม ย่อมเข้าใจสับสนว่ากรรมกับพลังแห่งธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งเดียวกัน ปราชญ์ควรชี้แนะให้บุคคลผู้หลงผิดเช่นนั้นเข้าใจความเป็นจริง” (กฤษณไหว ปายนवास, 2561)

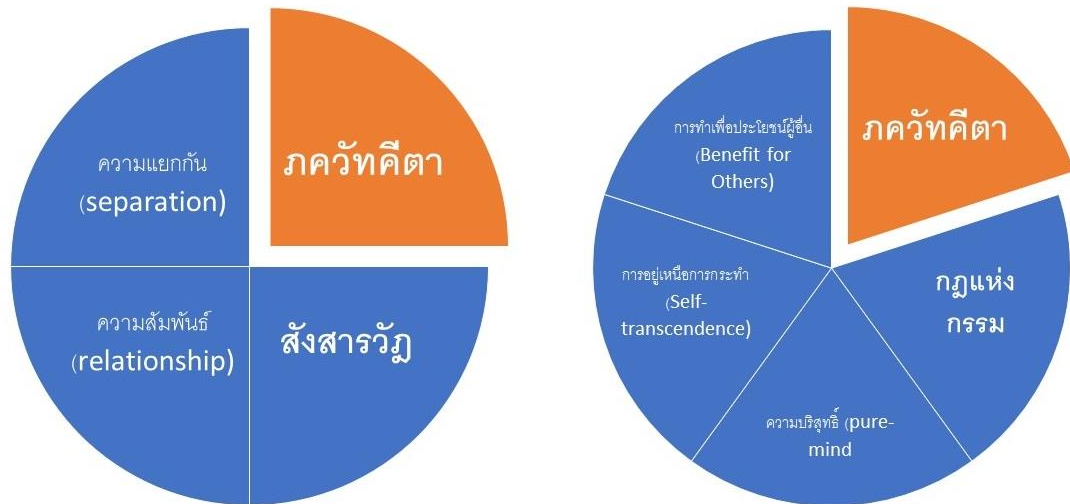
ข้อเสนอนี้ชี้ไปที่ว่าสังสารวัฏเป็นเงื่อนไขของการกระทำในฐานะผู้กระทำที่จะวนเวียนกับกรรมที่ตนเองกระทำ แต่กับสิ่งที่ตนเองทำแต่ไม่ใช่อยู่ในฐานะผู้กระทำจึงเป็นการอธิบายถึงความจำเป็นในแง่ที่ว่า มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงวิธีที่ตนเองจะต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตอยู่แล้ว เมื่อเป็นอย่างนั้น การกระทำที่เราต้องการจะเข้าใจว่าเป็นการกระทำที่จะช่วยไม่ได้ให้เกิดความรู้สึกผิดตามมา จึงเป็นการกระทำภายใต้เงื่อนไขของคำสั่ง และคำสั่งที่ศักดิ์สิทธิ์และไม่มีผลต่อผู้กระทำคือคำสั่งของพระเจ้า เพราะพระเจ้าอยู่เหนือการกระทำ ข้อกำหนดที่มาจากพระเจ้าจึงไม่มีผลย้อนมาหาผู้กระทำ มองในแง่นี้มนุษย์ไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมก็ได้ เพราะพระเจ้าจะเป็นผู้รับแทน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อโต้แย้งเรื่องสังสารวัฏและกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ภควัทคีตา เสนอให้เห็นถึงการกระทำในแบบโยคะจึงเป็นการกระทำที่บริสุทธิ์ ไม่หวังผลต่อการกระทำนั้น เพราะการหวังผลเป็นเรื่องของตัวตนที่จะยึดติดต่อการกระทำนั้นเป็นหลัก แต่ผลไม่ใช่เกิดจากสิ่งที่เราสร้างขึ้นได้ และไม่ใช่ว่าสิ่งที่เราจะทำแล้วเกิดขึ้นตามวิธีการของเรา เนื่องจากผลกรรมนั้นเป็นเรื่องของพระเจ้าหรือความจริงที่อยู่เหนือตัวตนมนุษย์จะกำหนดจึงเป็นที่มาของคำถามว่าหลากหลายในภควัทคีตาว่าบุคคลผู้กระทำกรรมโดยไม่หวังผลตอบแทนจากการกระทำนั้นย่อมบรรลุถึงปรมาตมภาวะอันสูงสุด เพราะกระทำกรรมโดยไม่ยึดติดในผลแห่งกรรมนี้เอง บรรพชนของเราในอดีตเช่นชนกรากษัสเป็นพระราชบิดานางสีดาในรามายณะ จึงได้บรรลุถึงความบริสุทธิ์และสมบูรณ์แห่งชีวิต เพื่อเห็นแก่เพื่อนมนุษย์จึงกระทำคุณความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป สอดคล้องกับ J.A.B.Van Buitenen กล่าวถึงคัมภีร์ภควัทคีตาเป็นการตีความของรามานูชจนถึงโยคะในฐานะที่เป็นเครื่องทำให้มนุษย์หลุดพ้นนำไปสู่จุดสิ้นสุดที่สมบูรณ์พร้อม การหลุดพ้นนี้ยังทำให้มนุษย์นั้นถูกแยกออกจากสังสารวัฏ จะพบว่าการปฏิบัติโยคะนั้นจะสร้างการหยุดยั้ง

หน้าที่ของสัมผัสต่างๆ ภายนอกแล้วทำให้เกิดการมุ่งไปที่การกำหนดร่างกายด้วยท่าทางต่างๆ พร้อมทั้ง พิจารณาลมหายใจผ่านลมปราณ ซึ่งนั่นทำให้คนได้ใคร่ครวญอย่างมีสติ สมาธิ เพื่อรวมจิตให้เป็นหนึ่งเดียวกับอาตมัน(สำรวมจิตภายใน) และพุทธิปัญญา โดยจะไม่ปล่อยให้สิ่งต่างๆ ทั้งความต้องการ ความกลัว ความโกรธสามารถเข้ามายุ่งเกี่ยวกับอาตมันได้ (J.A.B. Van Buitenen, 1968)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบภควัทธิศากับสังสารวัฏและกฎแห่งกรรม

จากภาพสังสารวัฏในภควัทธิศา เป็นการเข้าใจถึง

1. ความสัมพันธ์ (relationship) สังสารวัฏเป็นวิธีการที่เชื่อมโยงกันระหว่างวิญญาณแบบอัตตาของมนุษย์กับวิญญาณของพระเป็นเจ้าที่เชื่อมโยงกันในแง่ของประสบการณ์ที่จะช่วยยกระดับอัตตาหรือควบคุมอัตตาให้บริสุทธิ์และนำไปสู่สถานะที่เป็นพรหมันมากยิ่งขึ้น แต่การจะต้องเวียนว่ายตายเกิดในลักษณะนี้จะพบว่าเป็นการสร้างบริสุทธิ์ให้กับอัตตาของบุคคลนั้นตามลำดับ และเป็นวิธีการอธิบายถึงลักษณะศรัทธาแบบภักดีโดยค้ำกับพื้นที่ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาตมันกับพรหมันที่โยงไปหากันอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมองถึงความหลากหลายและในความหลากหลายนั้นมีการรวมเป็นอันเดียวกัน

2. ความแยกกัน (separation) สังสารวัฏ ในเชิงกายภาพ จะพบว่าสังสารวัฏเป็นการอธิบายเชิงพื้นที่จึงเป็นวิธีการอ้างอิงถึงสถานที่ในโลกมนุษย์นี้ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการปฏิบัติตนของบุคคลนั้น เป็นการเสนอสังสารวัฏในฐานะสถานที่แยกกันระหว่างอาตมันกับอัตตาจึงสะท้อนให้เห็นรูปแบบของพื้นที่แตกต่างจากสถานที่ทั่วไปในโลก ศังกราจารย์เสนอให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมันได้นั้น เป็นการกระทำที่เหมาะสมกับเป้าหมายทางศาสนาเป็นการแยกลักษณะการปฏิบัติตนออกอย่างชัดเจนระหว่างพิธีกรรมทางศาสนากับพิธีกรรมทางโลก แต่ในแง่นี้รามานูจมองว่าเป็นอันเดียวกัน คือไม่แยกออกจากกันระหว่างศาสนากับสังคม การกระทำทางสังคมก็เป็นการกระทำทางศาสนา เท่ากับว่าศาสนาไม่ใช่เป็นเรื่องของเวทมนต์ แต่เป็นเรื่องความรู้และความศรัทธา (ภักดี) ที่จะยืนยันความจริงดังกล่าวได้

ส่วนกฎแห่งกรรมนั้นเป็นการโยงไปหาสังสารวัฏทั้งในแง่ของความสัมพันธ์และการแยกกันในรูปแบบ ดังนี้

1. ความบริสุทธิ์ (pure-mind) กรรมในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกิดจึงเป็นไปตามผลกรรม แต่ผลกรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุแห่งการทำความกรรม ในที่นี้ จะพบว่าต้นเหตุที่ทำให้กระทำกรรมนั้นปรากฏทั้งในแง่ของโยคะคือเหตุแห่งการกระทำที่บริสุทธิ์ การกระทำในแบบโยคะจึงเป็นการกระทำที่บริสุทธิ์ ไม่หวังผลต่อการกระทำนั้น เพราะการหวังผลเป็นเรื่องของตัวตนที่จะยึดติดต่อการกระทำนั้นเป็นหลัก

2. การอยู่เหนือการกระทำ (Self-transcendence) เป็นลักษณะที่ตนเองเป็นผู้กระทำ ในภควิศิตาใช้คำว่า อยู่เหนือกรรม แต่ไม่อยู่เหนือสังสารวัฏ การเข้าใจว่ากรรมนั้นเป็นเรื่องอัตตาที่ยึดติดกับการกระทำ การอยู่เหนือกรรมจึงแสดงให้เห็นภาวะของการไม่ยึดติดกับตัวตนหรือแสดงภาวะของการไร้ตัวตนผ่านการกระทำโดยประสงคิ์ให้การกระทำนั้นเป็นไปในลักษณะข้ามพ้นจากความยากและเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมจิตใจตนเอง

3. การทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น (Benefit for Others) ลักษณะที่ตนเองเป็นผู้ไม่กระทำ ในการอธิบายว่าตนเองเป็นผู้ไม่กระทำนั้น มาจากการพิจารณาคำว่า กรรมเป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำในภควิศิตา หมายถึงการกระทำ ที่มุ่งถึงผลประโยชน์ผู้อื่น มิใช่มุ่งประโยชน์ส่วนตนเพราะผู้บรรลุแล้วย่อมหมดหน้าที่ ทำเพื่อตนเอง โดยหน้าที่ต่อไป คือการทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม ส่วนผู้ไม่บรรลุโมกษะให้ทำหน้าที่ เพื่อให้สังคมเจริญก้าวหน้าในชีวิต และประสานการกระทำกับพระเจ้า ด้วยความภักดีเพื่อความรู้แจ้ง

บทสรุป

สังสารวัฏเป็นสถานที่ๆ อยู่บนพื้นฐานของอัตตาที่จะสร้างความสัมพันธ์กับพรหมัน ในแง่นี้จะพบว่า หากอัตตาได้ยังอยู่ภายใต้ของตัวเอง มีอารมณ์และกระทำทุกอย่างจากความต้องการของตนเอง ไม่สนใจต่อหน้าที่ที่สัมพันธ์กับพระเจ้า ผู้นั้นจะต้องรับผลของกรรมนั้น แต่หากผู้ใดทำหน้าที่สมบูรณ์ แม้หน้าที่นั้นจะต้องทำร้ายหรือฆ่าผู้อื่นอย่างที่ยอรุณทำในสงคราม แต่ก็ถือว่าเป็นผลที่พระเจ้าจะต้องรับแทน สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์จะกระทำกรรมในสังสารวัฏได้นั้นมาจากข้อพิจารณา 2 แบบคือตนเองเป็นผู้กระทำจะต้องรับผลของการกระทำนั้น แต่หากมองว่าตนเองไม่ใช่ผู้กระทำ ก็จะเป็นหน้าที่ของพระเจ้าเป็นผู้กำหนด ในแง่นี้อธิบายถึงการที่มนุษย์จะมีอิสระจากการกระทำ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับตนเองเป็นผู้กำหนด แต่หากการกระทำใดที่ทำด้วยความรู้สึกจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำนั้นต้องรับผิดชอบ แต่หากเป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขคำสั่งศักดิ์สิทธิ์ จะไม่มีผลต่อผู้กระทำ แต่เป็นพระเจ้าจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลนั้นแทน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) กระทรวงวัฒนธรรมควรจัดทำหลักสูตรการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามหลักศาสนา

2) กรมการศาสนา ควรจัดเวทีสานเสวนา เรื่องการกรรรมกับการทำหน้าที่ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การประยุกต์หลักคำสอนเรื่องสังสารวัฏและกรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

2) ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องกรรมและหน้าที่ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับพระพุทธศาสนา

เกรวาท

เอกสารอ้างอิง

กฤษณไทวปายนวยาส. (2561). *ภควัทคีตา*. แปลโดย สมภาร พรหมทา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วารสารปัญญา.

กิริติ บุญเจือ. (2522). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์.

ทองหล่อ วงษ์ธรรม. (2554). *จริยศาสตร์เบื้องต้น: มนุษย์กับอุดมคติและมตารการทางศีลธรรม*.

กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สุนทร ณ รัชชี. (2521). *ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2545). *ปรัชญาอินเดียร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

เอ.ซี.บัคธิเวตันธะ สวะมิ พระพุพาดะ. (1971). *ภควัทคีตา ฉบับเดิม*. แปลโดย กฤษณะ สังคิตทาน.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธินานาชาติเพื่อคริสณะจิตสำนึก.

J.A.B.Van Buitenen. (1968). *Ramanuja on the Bhagavadgita: A condensed rendering of his Gitabhasya with copious Notes and an Introduction*. Delhi: Motilal Banarsidass.

Sri Sankaracharya. (1901). *The Bhagavadgita*. trans. by A. Mahadeva Sastri. 2nd edition. Mysore: The G.T.A. Printing Works.

S.Radhakrishnan. (2014). *The Bhagavadgita*. Uttar Pradesh: HarperCollins Publishers.